

บทที่ 7

วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

7.1 สังคหวัตถุ 4

7.2 อปทานิยธรรม 7

7.2.1 ปฐมเหตุที่แสดงอปทานิยธรรม 7

7.2.2 สาระสำคัญของอปทานิยธรรม 7

7.2.3 อปทานิยธรรม 7 กับการทำงานเป็นทีม

7.2.4 ทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ

1. การจะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้น ต่างต้องมีหลักในการยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันนั้น พระพุทธองค์ทรงให้หลักไว้ดังที่ปรากฏในหัวข้อธรรมเรื่อง สังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมนัตตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มนุษย์ทุกคนในสังคมควรที่จะต้องมีอยู่ประจำใจ เพราะจะทำให้ทั้งครอบครัวและสังคมโดยรวมอยู่อย่างมีความสุข
2. องค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือสมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข หรือครอบครัวจะอยู่กันอย่างมีความสุขได้ สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน ดังนั้นจึงต้องหมั่นมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทั้งภายในครอบครัวและภายในองค์กร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสามารถทำงานเป็นทีมได้ด้วยหลัก อปริหานิยธรรม 7 ประการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยอาศัยสังคหวัตถุ 4 เป็นหัวข้อธรรมสำคัญในการนำมาปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอปริหานิยธรรม 7 ประการ ที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมขององค์กร และการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

หัวข้อธรรมที่เป็นหลักในการนำมาดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบันนี้ มีอยู่หลายหัวข้อ แต่หลักๆ ที่นักศึกษาจะได้ศึกษาในบทนี้ จะขอยกมาเพียง 2 หัวข้อธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 และอปริหานิยธรรม 7 ประการ

ทั้งสองหัวข้อธรรม เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ และเป็นสมาชิกขององค์กร หรือสังคม แต่จะมีการนำเสนอในรูปแบบที่ต่างๆ กันออกไป เช่น บางครั้งมีคนนำมาเขียนเป็นหนังสือแนะนำเทคนิค หรือบอกเล่าถึงประสบการณ์ วิธีการต่างๆ เพื่อประสบความสำเร็จ หรือแม้แต่หนังสือเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว หนังสือเหล่านี้มุ่งเน้นมาที่หลักธรรมในหัวข้อ สังคหวัตถุ 4 เป็นสำคัญ โดยที่อาจจะไม่ครบทั้ง 4 ประการ

หรือหนังสือบางเล่มเขียนเกี่ยวกับการจัดการในองค์กร แต่เนื้อหาหลักจริงๆ เมื่อพิจารณาโดยเอาธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทียบแล้วจะหนีไม่พ้นหลักของ อปริหานิยธรรม 7 เลย ดังนั้น จึงเลือกเอา 2 หัวข้อหลักนี้มาประกอบการศึกษาในบทเรียนนี้

7.1 สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ เป็น “คุณเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น” มี 4 ประการ ได้แก่

- 1) ทาน
- 2) ปิยวาจา
- 3) อตถจริยา
- 4) สมานัตตตา

หัวข้อธรรมดังกล่าวนี้ มีคุณค่าน่าสนใจ เพราะหากได้ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอแล้ว ผู้นั้น ย่อมเป็นที่รัก ที่เคารพ ที่เกรงใจของบุคคลทุกชั้น ทั้งผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือแม้แต่ผู้เป็นนาย รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย

มีผู้รู้หลายท่านได้เขียนถึงวิธีการนำเอาหัวข้อธรรมนี้มาปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้ที่มาศึกษาสามารถนำมาใช้ได้จริง ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้จึงได้มีการยกเนื้อหาบางส่วนที่เหมาะสมแก่การนำไป

ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน จากหนังสือ “อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” ของพระภิกษุญาณาวิริยคุณ (พระเผด็จ ทตตชีโว) รักษาการแทนเจ้าอาวาส วัดพระธรรมกาย ซึ่งพระเดชพระคุณท่านได้เทศน์เรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการนำมาปฏิบัติ เพื่อฝึกฝนพัฒนานิสัยต่างๆ ของเรา ให้ดียิ่งๆ ขึ้น

การศึกษาธรรมะในแต่ละหัวข้อนั้น ต้องพยายามนึกถึงตัวเองก่อนว่า เรามีหรือขาดคุณธรรมข้อนั้น มากน้อยเพียงไร ส่วนคนอื่นจะมีคุณธรรมมากน้อยเพียงไรนั้น เอาไว้เป็นอันดับที่ 2 อันดับที่ 3 ให้ตัวเรา เป็นอันดับแรก จากนั้นดูคนใกล้เคียงกับเรามากที่สุด คือ สามเณร-ภรรยา หรือพ่อแม่พี่น้องในบ้านของเรานั้น ในแง่ส่วนตัว และในแง่ส่วนรวมคือ ผู้บังคับบัญชาที่ใกล้ชิด ลูกน้องที่ใกล้ชิด รวมทั้งเพื่อนร่วมงานที่ใกล้ชิด ด้วย

7.1.1 ปัญหาในการทำงาน

ในการอยู่ร่วมกันโดยความต้องการพื้นฐานพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงพบสิ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งความ ไม่เข้าใจกัน ต้นเหตุแห่งความกระทบกระทั่งกัน จนก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน แต่ปัญหา ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากความไม่เข้าใจพื้นฐาน ไม่ใช่เป็นต้นเหตุ **แต่เป็นผล**

ต้นเหตุ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงชี้เอาไว้ชัดเจนว่า มีเหตุ 4 ประการใหญ่ๆ ถ้าแก้ไขเหตุทั้ง 4 ประการได้ สาเหตุอื่นๆ จะสามารถแก้ไขได้เช่นกัน

ต้นเหตุ 4 ประการที่มักขาดในการทำงานมีอะไรบ้าง

1. ขาดงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ
2. ขาดกำลังใจ
3. ขาดกำลัง
4. ขาดความปลอดภัย

ซึ่งทั้ง 4 ประการนี้ ล้วนมีสาเหตุทั้งสิ้น เราจะพบว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยทั้งสิ้น แต่หากไม่รู้สาเหตุ ที่แท้จริง ก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่ จากนั้นจะได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้

ประการที่ 1 ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์

กรณีที่ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์ รวมทั้งขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้นักศึกษา ศึกษา เรื่องราวที่จะยกมาต่อไปนี้ว่าเคยเกิดขึ้นกับตัวนักศึกษาเองบ้างหรือไม่

เราได้อ่านหนังสือดีๆ มา มีความรู้สึกที่หนังสือเล่มนี้ดีมาก ๆ แล้วเรามีเพื่อนสนิทอยู่ จึงเอา หนังสือเล่มนี้ไปให้เพื่อนอ่านบอกว่าหนังสือนี้ดีมากแต่เพื่อนไม่ค่อยมีเวลาว่าง เราก็ยังบอกให้เขาแบ่งเวลาอ่าน เพราะหนังสือดีมากจริงๆ เพื่อนไม่มีเวลาแต่เราก็จะยืมจะยอให้อ่าน

แต่ในเวลาเดียวกัน เพื่อนอีกคนรู้ว่าเรามีหนังสือดีๆ ก็มาขอยืม แต่เรากลับไม่ให้ หรือสำหรับ คนที่เคยทำงานมาแล้ว บางครั้งแม้กระทั่งเครื่องพิมพ์ดีด หรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่ใช่ของส่วนตัว แต่เป็นของที่สำนักงาน ช่างแผนกเกิดติดขัดขึ้นมา มาขอยืมเครื่องพิมพ์ดีด หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ชักไม่อยากจะยืม ปฏิเสธได้ก็ปฏิเสธเลย ถ้าปฏิเสธไม่ได้ จนใจจริงๆ ก็ให้ไปอย่างเสียไม่ได้ หรือแม้แต่คีม ค้อน ไขควง ก็ยังไม่อยากจะให้ยืม บางคนมาเอ่ยปากขอยืม รีบให้ แต่พออีกคนมายืมกลับรีบปฏิเสธ

ถ้ามองออกไปนอกตัวเราจะรู้สึกว่าคนอื่นๆ นี่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี แต่มีสาเหตุอยู่ 2 ประการ คือ

เหตุการณ์ที่ 1 ของขาดแคลนจริงๆ บางครั้งของใช้ขาดแคลนจริงๆ เพราะงบประมาณขาดแคลนจริงๆ

เหตุการณ์ที่ 2 ของมีอยู่ แต่ยืมกันไม่ได้ หนังสือมีอยู่ เครื่องพิมพ์ดีดมีอยู่ ค้อนมีอยู่ แต่ไม่สามารถเอามาใช้งานได้

ถามว่าของมีไหม **“มี”** แต่ในที่สุดก็กลายเป็นของขาด เพราะเอามาใช้ไม่ได้ ฉะนั้นอุปกรณ์ต่างๆ เวลาที่ขาดแคลน อย่ามองแต่เพียงว่าขาด แต่ให้มองว่าทำไมขาดด้วย

ในกรณีที่เกิดอย่างนี้ พระลัทธิมาลัมพูทเจ้าท่านทรงสอนให้มองย้อนกลับเข้ามาหาตัวเองให้ดี ถ้าของนั้นมีอยู่ แต่ว่าเอามาใช้ไม่ได้ กลายเป็นของขาด พิมพ์ดีดมีอยู่ หนังสือมีอยู่ แต่เอามาใช้ไม่ได้ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า อย่าเพิ่งไปมองคนอื่นให้มองมาที่ตนเอง ตรวจสอบว่า **นิสัยของเราดีแค่ไหน** ถ้านิสัยของเราดีจริง ของที่อยู่ข้างหน้าเรา น่าจะเอามาใช้ได้

ทำไมหนังสือที่เรามีอยู่ บางคนเราอยากให้ยืม แต่บางคนไม่อยากจะยืม เพราะบางคนเอาหนังสือไปแล้ว ถึงเวลาก็ไม่คืน ต้องตามทวง หรือบางคนคืน แต่ไม่ตรงเวลา บางคนยืมของไปใช้ไม่เหมาะสมกับงาน เช่น บางครั้งไม่มีไขควง มายืมมิดไปก็ใช้ปลายมิดนั้นแทนไขควง แล้วเอามาคืน เป็นต้น

ฉะนั้น ต้องตรวจสอบตัวเองว่า ครั้งใดของใช้มีอยู่แต่ยืมจากใครไม่ได้ ให้ย้อนกลับมาดูนิสัยตัวเองว่าเป็นอย่างไร ให้เทียบตัวเราเองก่อน เพราะถ้าใครมีนิสัยไม่ดีมาขอยืมของจากเรา เราก็ไม่อยากจะให้ เพราะฉะนั้นครั้งใด ถ้าเรายืมของใครแล้วเขาไม่อยากจะให้ ขอให้ดูนิสัยตัวเองก่อน อย่าเพิ่งโกรธเขา

กรณีของมีใช้ แต่ว่าเอามาใช้ประโยชน์ไม่ได้ ให้ดูเรื่องนิสัยอย่างหนึ่ง เรื่องความตระหนี่ อย่างหนึ่งที่มียอยู่ในตัวบุคคล

ฝึกนิสัยในการให้เสียก่อน

ด้วยเหตุนี้พระลัทธิมาลัมพูทเจ้าจึงทรงสอนไว้ ให้ฝึกนิสัยในการให้ของตนเอง มีอะไรต้องแบ่งปันกัน เรียกว่า **“ทาน”** เพราะนิสัยตรงนี้ไว้ให้ดี ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาที่ว่า **“ทีเอ็งช้าไม่ว่าทีช้าเอ็งอย่าไว”**

บรรพบุรุษของเราได้ปลูกฝังนิสัยการให้ปันมาตั้งแต่เล็กๆ คือ เข้าชั้นมาก็สอนให้ใส่บาตร นั่นคือการปลูกฝังการให้ปันโดยวิธีการของบรรพบุรุษ

ในเวลาเดียวกัน เราป้องกันตัวเราเองด้วยการฝึกมารยาทไว้ให้ดี เพราะเมื่อเราโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว สิ่งที่น่ากลัวมีอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ค่อยมีใครกล้าตักเตือนมารยาทใคร ไม่มีใครกล้าสอนมารยาทให้กัน เพราะฉะนั้นใครเป็นพ่อแม่คนแล้ว รีบฝึกลูกตัวเองเรื่องมารยาทให้ดี เพราะมารยาทจะช่วยให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันปรองดองกัน ไม่กระทบกระทั่งกัน ดังนั้นต้องสำรวจตัวเองด้วยว่า

1. เราเป็นคนมีนิสัยพอสมควรแก่งานของเราหรือไม่

2. เราเป็นคนตระหนี่ หวงสมบัติเกินไปหรือไม่

อีกกรณีหนึ่งคือ ของใช้มีอยู่แต่ทำไมไม่ครบ กรณีนี้ให้ปันกันใช้ เพราะการแบ่งปันกันใช้นี้แหละ มารยาทยังเป็นสิ่งที่สำคัญ

สิ่งที่ทำให้นิสัยของคนเสีย

สิ่งที่ทำให้นิสัยของคนเสีย คือ อบายมุข เหตุแห่งความฉิบหาย 4 อย่าง ได้แก่

1. **สุรา** ถ้าใครจมอยู่ในวงสุรา นิสัยดีๆ มารยาทดีๆ จะหย่อนลงไป พอดื่มสุราแล้วทำให้ขาดสติ มีเหล้าที่ไหนจะมีความแตกแยกที่นั่น เพราะขณะที่กำลังร่วมวงดื่มสุรากันอยู่นั้น คำพูด ทุกคำเป็นคำพูดที่เกิดขึ้นจากฤทธิ์ของสุรา
2. **นารี** โดยทั่วไปแปลว่าผู้หญิง แต่ในที่นี้หมายถึงความเจ้าชู้ จะชายเจ้าชู้หรือหญิงเจ้าชู้ก็ได้
3. **พาสี** แปลว่า ม้า แต่ไม่ได้หมายถึงเล่นม้า หมายถึงขี่ม้ากินลม ฉวยไปฉวยมา พุดง่าย ๆ คือ ขี้เกียจ ชอบผัดวันประกันพรุ่ง หนว่นักร่อนนักก็ไม่ทำงาน หิวนักอึมนักก็ไม่ทำงาน
4. **กีฬาบัตร** ได้แก่ การพนันทุกชนิด การเล่นเกมการพนันแล้วได้ไม่คุ้มเสีย ยังไม่มีใครเคยรวย เพราะการเล่นเกมการพนัน

มีตัวอย่างอยู่เรื่องหนึ่ง มีผู้หญิง ทั้งเรียนเก่ง ทั้งทำงานเก่ง แต่เมื่อเรียนจบ จบอักษรศาสตร์ได้ เกียรตินิยม ทำงานดี ได้เลื่อน 2 ขั้นต่อกัน 3 ปี เนื่องจากทุ่มเทและมีฝีมือมาก ปีที่ 4 ผู้บังคับบัญชาจะให้ 2 ขั้นอีก เธอก็ไปกราบงามๆ แล้วบอกว่า พอแล้ว ให้คนอื่นบ้าง

ปีที่ 5 เธอได้ 2 ขั้นอีก เธอก็บอกว่าพอเถอะให้คนอื่นบ้าง ผู้บังคับบัญชาก็บอกคนอื่นไม่ได้ ทำงานทุ่มเทเหมือนคุณ ฉันให้คนอื่นไม่ได้หรอก หากให้ไปแล้วจะเป็นตัวอย่างไม่ดี เธอก็บอกว่า ถ้าเช่นนั้น ขอให้บรรดาเพื่อนร่วมงานทั้งหมดไปช่วยกันคิดว่าใครสมควรจะได้ ผู้บังคับบัญชาจึงต้องหาทุนไปต่างประเทศให้เป็นการชดเชย ตรงนี้เป็นข้อคิดที่ว่า บางครั้งเมื่ออยู่ด้วยกัน 2 ขั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เมื่อได้

หลายครั้งก็ควรแบ่งให้คนอื่นบ้าง ปันกันกินปันกันใช้ ถ้าไม่อย่างนั้นจะอยู่ด้วยกันลำบาก มีคนอีกฉากันมากๆ อย่างแน่นอน เพราะจะเหมือนคำของหลวงวิจิตรวาทการที่ว่า **ไม่มีใครเขาอยากเห็นเราเด่นเกิน**

ประการที่ 2 ขาดกำลังใจ

ทำงานไปๆ แล้วกำลังใจจะขาด อะไรทำให้กำลังใจขาด อะไรบั่นทอนกำลังใจเรามากที่สุดนั่นคือ คำพูด เป็นคำพูดประเภทบาดใจกัน แล้วอะไรที่ทำให้กำลังใจกันมากที่สุด ก็คำพูดเช่นกัน เป็นเรื่องที่แปลก อะไรจะทอนกำลังใจกันก็ไม่เกินคำพูด แล้วให้กำลังใจก็ไม่เกินคำพูด

สามีภรรยาแต่งงานกันเมื่ออายุ 20 ปี อยู่ด้วยกันมาจนกระทั่งอายุ 60 ปีแล้ว มาหย่าร้างกัน เมื่ออายุ 60 ปีก็มี ถามไปถามมาก็เรื่องคำพูด แล้วหย่ากันไปตั้งหลายปีมาคืนดีกันก็มี ก็เรื่องคำพูดเช่นกัน คำพูดแม้ไม่มีตัวไม่มีตน แต่มีฤทธิ์ที่จะยกใจก็ได้ มีฤทธิ์ที่ทอนกำลังใจให้ตกต่ำได้เช่นกัน

ตรงนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงฝากไว้ว่า ฝึกกรองคำพูดกันเสียก่อน เพราะคำพูดที่ไม่ได้กรองสามารถบาดใจคนได้ และหากบาดแล้วจะเป็นแผลลึกทีเดียว หากเรากรองคำพูดแล้วจะสามารถยกใจได้ ไม่มีกำลังใจจะไปทำงาน พูดดีๆ ไม่ก็คำ ไปทำงานได้

แม้พระภิกษุสงฆ์ที่กำลังจะลาสิกขาแล้ว อุปัชฌาย์พูดไม่กี่คำ บวชต่อจนเป็นสมภารได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเรื่องคำพูดนี้สำคัญมาก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า **“ปิยวาจา”** ส่วนมากจะแปลว่า **วาจาไพเราะ** ถ้าแปลอย่างนี้ บางทีหลายๆ ท่านที่ทำงานในสนามบอกว่าไม่เชื่อ เพราะเวลาทำงานเร่งๆ รีบๆ มัวมาพูดหวานๆ บางทีคลื่นไส้เอาด้วย ในกรณีอย่างนี้ปิยวาจาที่พระองค์ทรงใช้ ทรงหมายถึง **“พูดภาษาคนรักคนชอบกัน”**

แต่หากมีความจำเป็นจะตำหนิกัน ให้พยายามชมก่อนเท่าที่เขาจะให้เราชมได้แล้วค่อยว่า (ว่าคือชี้โทษ ตำ คือใช้คำหนักๆ กดเขาให้ต่ำลง) แล้วหากจะว่ากล่าวมีข้อแม้ว่าวันหนึ่งตำหนิสัก 2 เรื่องก็พอ ถ้าจะมีข้อผิดพลาดอะไรเพิ่มเติม หากไม่จำเป็นจริงๆ ให้ยกข้ามวันไปก่อน เพราะสภาพใจของคนเราเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุนี้ ตั้งแต่บรรพบุรุษท่านได้เตือนเอาไว้ว่า เวลาดูตำราว่ากล่าวใคร ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นน้อง จะเป็นเพื่อนร่วมงาน จะเป็นสามีภรรยาหรือบุตรก็ตาม หากจะต้องติใคร ท่านให้กฎเกณฑ์ไว้ ดังนี้

วิธีติคน 5 ประการ

1. เลือกจังหวะให้เหมาะสม คนเราขึ้นอยู่กับเวลาและอารมณ์ ถ้าจังหวะไม่เหมาะสม อย่าว่าแต่ไปว่าอะไรเลย ไปขออะไรบางทียังไม่ได้ อารมณ์ดีลูกมาขออะไรให้หมด พ่อบ้านจะเอาอะไร ยกให้หมด อารมณ์ไม่ดีขออะไรก็ไม่ให้ ลูกน้องบางคนหวังดีต่อเจ้านายมาก เห็นท่านกำลังจะพลาด จึงไปเตือน แต่ไม่ดูจังหวะ ไปเตือนต่อหน้าธารกำนัล เลยถูกไล่ต้อนก็มี

2. ชมก่อนแล้วค่อยเตือน เพื่อให้เขามั่นใจว่าที่เราจะติจะว่าต่อไปนี่ เป็นการติการว่าที่เกิดจากความเมตตา มิใช่แกล้งติแกล้งด่า
3. ยิ้มก่อนติ เพื่อให้ผู้ที่ถูกติ ผู้ที่ถูกว่ากล่าวเกิดความมั่นใจว่า สิ่งที่เราว่ากล่าวนั้นไม่ใช่เพราะจับผิด แต่ทำด้วยความปรารถนาดี ถ้าเราเองยังยิ้มไม่ออก อย่าเพิ่งไปติใครเดี๋ยวจะพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเวลาทำงานใหญ่ๆ
4. ต้องเป็นเรื่องจริง เรื่องที่เราติลงไป ขอให้แน่ใจว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เราเข้าใจผิด สอบถามให้แน่ใจเสียก่อน
5. เป็นเรื่องที่เกิดประโยชน์ เรื่องที่เราจะตินั้น ต้องเห็นด้วยว่าจะเกิดประโยชน์ต่อไปภายภาคหน้า เพราะฉะนั้น การจะติจะว่าใครสักคนไม่ใช่เรื่องง่าย

รักจริงจึงเตือน

นักศึกษาเคยมีประสบการณ์อย่างนี้บ้างไหม พี่น้องของเรา เมื่อเวลาอยู่ห่างกันก็คิดถึงกัน แต่พอมาอยู่ใกล้กัน กลับเริ่มขัดกัน ดังนั้นจะเห็นว่า การที่จะติลูกน้อง เตือนเพื่อนร่วมงานแต่ละครั้ง จึงเป็นเรื่องยากเย็นอย่างนี้

สำหรับคนที่ถูกเตือน จะเป็นเพื่อนเตือน ผู้บังคับบัญชาเตือน หรือเวลาเราพลาดอะไรลูกน้องมาเตือน แม้ที่สุดจะเป็นพ่อบ้านแม่บ้านของเรา ช่วยฝากเป็นข้อคิดให้ **ให้รีบขอบคุณเขาเสีย** ไม่ว่าจะเตือนผิดเตือนถูก ให้ยกมือไหว้ขอบคุณ เพราะนั่นแสดงว่า **ถ้าไม่รักจริงจะไม่กล้าเตือน**

เหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น เพราะเมื่อเราจะเตือนต้องทำ 5 ขั้นตอนดังที่กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อเขา ถึงกับมาเตือนเรา จะเตือนผิดเตือนถูกก็ตาม ให้ขอบคุณหรือถ้าเป็นลูกน้องให้รีบขอบใจ เพราะนั่นแสดงว่าเขาเห็นเราเป็นคนมีคุณค่า จึงกล้ามาเตือน ขอบขอบคุณ แม้เตือนผิดก็ขอบคุณ ในฐานะที่เขาจริงใจกับเรา เมื่อเขาเตือนผิดก็อธิบายให้เข้าใจว่าความจริงเป็นอย่างไร วันหลังถ้าเขาเจอข้อผิดพลาดของเรา เขาจะได้เตือนเราได้

ในกรณีที่เขาเตือนถูก พระลัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า **ขอให้มองผู้ที่เตือนเราเหมือนเป็นผู้ชี้ขุมทรัพย์ให้** เพราะไม่เช่นนั้นเราจะไม่ทราบข้อบกพร่องของตนเอง แล้วจะหลงตัวเอง เข้าใจตัวเองผิด แต่เมื่อมีคนมาเตือนให้แล้ว เราจะได้แก้ไขตัวเองทันที ถ้าใครทำได้อย่างนี้ อยู่ที่ไหน จะมีแต่คนรัก เพราะว่าเป็นคนไม่มีทิฏฐิมานะ

สำหรับเรื่องการเตือนนี้ถ้าใครทำได้จะเป็นเสน่ห์อย่างยิ่งแล้วจะรักกันยืดยาวอีกด้วย คือเมื่อถูกเตือนด้วยเรื่องอะไรก็ตาม นอกจากจะยกมือไหว้ขอบคุณแล้ว มีข้อแม้นิดหนึ่ง หากเห็นข้อบกพร่องของเพื่อนที่มาเตือนเหมือนกัน แต่เป็นคนละเรื่อง อย่าเพิ่งรีบเตือนเขาตอนนั้น หากจะเตือนควรให้ข้าม

ชั่วโมงไปก่อน ยกเว้นเรื่องด่วนจริงๆ จะต้องเตือนกันทันที ก็ให้รักษามารยาทให้ดี ไม่อย่างนั้นความเป็นเพื่อนอาจขาดกันทีเดียว ดังนั้นต้องมีความระมัดระวังเรื่องการใช้วาจา หากมีปมวาจาแล้ว กำลังใจที่หมดไปก็จะฟูกลับขึ้นมาเอง

ประการที่ 3 ขาดกำลัง

ในตัวของแต่ละคนนั้น มีขุมกำลังอยู่หลายขุม ประกอบด้วย

1. กำลังกาย
2. กำลังความคิด
3. กำลังความสามารถ
4. กำลังญาติ พรศพวกเพื่อนฝูง
5. กำลังความดีที่มีอยู่ในอดีต (เช่น เคยช่วยเหลือเจือจานใครไว้บ้าง)

แต่ละคนจะมีขุมกำลังอยู่ในตัวคนละหลายขุมบรรพบุรุษของเราสอนไว้ว่า **จะเป็นกำลังอะไรก็ตาม หากต้องใช้แล้ว... ล้วนเหนื่อยทั้งสิ้น** คิดก็เหนื่อย แม้ไม่ต้องแบกหามก็เหนื่อย เพราะกว่าจะคิดแก้ปัญหาได้แต่ละเรื่อง บางครั้งนอนไม่หลับเป็นเดือน ทุกเรื่องหากต้องใช้กำลังเมื่อไรล้วนเหนื่อยทั้งสิ้น บรรพบุรุษของเราจึงให้ข้อคิดไว้ว่า ธรรมชาติของคนเราเหงื่อต้องออก คือ ถ้าใช้กำลังเมื่อไรเหงื่อต้องออก

มีกำลังกาย...ก็ไม่อยากจะช่วยใคร

มีกำลังความรู้...ก็เก็บเงียบ หวงวิชา

มีกำลังความสามารถ...ก็เอาหูไปนาเอาตาไปไร่

มีกำลังญาติ พวกพ้อง...ก็ไม่ค่อยเอามาช่วยใคร

คนประเภทนี้จัดเป็นประเภทเหงื่อหลบใน กลัวจะเหนื่อย ไม่ช่วยใคร ใจคับแคบ ถึงคราวตัวเองเดือดร้อนบ้าง จึงไม่มีใครเขาใจกว้างด้วย เพราะฉะนั้นในการอยู่ร่วมกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า

1. ให้หมั่นปรับปรุง พัฒนาความรู้ ความสามารถของตนให้ยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดเวลา เป็นการ เพิ่มพลังเก็บเอาไว้ในตัว
2. ใจกว้าง พร้อมทั้งจะนำพลังเหล่านั้นเอามาช่วยทุกๆ คนที่เขาเดือดร้อน เปิดใจให้กว้างเอาไว้มาก่อน

แต่คนในโลกนี้มีลักษณะแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ มักจะเกี่ยงให้คนอื่นทำความดีกับเราก่อน แล้วจึงจะทำความดีกับคนอื่นได้ การตอบแทนภายหลัง นักศึกษาลองคิดดู ถ้าแม่ของเรานึกอย่างนี้บ้าง เราคงไม่ได้โตมาจนถึงปัจจุบันนี้แน่นอน เราเคยทำอะไรให้คุณแม่บ้าง เมื่อท่านคลอดเราออกมา เราเคยไปทำสัญญากับท่านไว้หรือไม่ ว่าเมื่อเราโตขึ้น เราจะเลี้ยงตอบแทนท่าน ก็เพราะท่านให้เราก่อน ชาตินี้แม่เราเลี้ยงดูท่านกลับคืนก็ยังไม่คุ้มท่านไม่หมด

เพราะฉะนั้น เราไม่ควรเป็นคนแล้งน้ำใจ ฝักใฝ่น้ำใจให้กับคนอื่น แล้วต่อไปเบื้องหน้าจะเป็นพ่อเป็นแม่ของคนทั้งเมือง หากยังเป็นคนแล้งน้ำใจ ชาตินี้คงไม่ต้องทำความดีกัน แม้ถึงเราลำบาก เขาไม่ช่วยเราก็ไม่เป็นไร คิดเสียว่ายืดเส้นยืดสาย เราติตัวเองไม่ได้ เราได้ทำดีที่สุดแล้ว ถ้าคิดอย่างนี้แล้วเราจะสบาย ดังนั้นอย่าเป็นคนหวงแรง

หากคิดอย่างนี้แล้ว ยังทำใจไม่ได้อีก บรรพบุรุษของเราท่านบอกว่าให้ดูต้นมะม่วงที่ขึ้นหน้าบ้านเรา ถ้ามีมะม่วงต้นใหญ่อายุกว่า 10 ปีแล้ว แต่ไม่เคยผลิดอกออกผลเลย ถ้ามะม่วงต้นนั้นขึ้นอยู่ที่บ้านนักศึกษา นักศึกษาจะอย่างไร

1. รดน้ำพรวนดิน ใส่ปุ๋ยอีก ถึงจะไม่ให้ลูกก็ไม่เป็นไร
2. เฉยๆ
3. โคนทิ้งเสีย

มะม่วงต้นนี้ จะไม่ถูกโคน ถ้าผลประโยชน์ยังไม่ชัดกัน ต่อมาจะมีมะม่วงต้นอื่นมาขึ้นอยู่ใกล้ๆ แล้วออกลูกทุกๆ ปี นักศึกษาคงเริ่มคิดแล้วว่า ถ้าต้นมะม่วงต้นนั้นไม่บังต้นมะม่วงที่มีลูก คงลูกตกกว่านี้ แล้วจึงโคนมะม่วงต้นที่ไม่มีลูกทิ้ง

เมื่อใดที่ผลประโยชน์ชัดกัน จะไม่มีใครไว้หน้ากัน อยู่ในที่ทำงานเดียวกัน หากไร้น้ำใจกันแล้ว จะไม่มีใครไว้หน้ากัน ดังนั้นควรมีน้ำใจให้กันมากๆ แล้วเราจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เพราะความสุขสบายของมนุษย์ในหลายๆ กรณีซื้อไม่ได้ด้วยเงิน

พระลัทธิมามุทธเจ้าใช้ศัพท์ว่า อตถจริยา คือ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ถ้าพูดภาษาทั่วไปเรียกว่า ไม่แล้งน้ำใจ หรือมีน้ำใจ อยู่ที่ไหนไม่แล้งน้ำใจ หากแล้งน้ำใจกันแล้ว จะคล้ายต้นมะม่วงที่ปลูกมา 10 กว่าปี แล้วไม่มีลูก วันหลังก็จะถูกโค่นทิ้ง เมื่อถึงตรงนี้แล้ว ที่มีความรู้สึกกับพรรคพวกว่า เพื่อนไม่เข้าใจเรา รวมทั้งไม่เข้าใจตัวเองด้วย ที่รู้สึกว่าจะไรวุ่นๆ อยู่ พบว่าเป็นเพราะขาดสิ่งเหล่านี้ คือ ขาดตั้งแต่ ทาน รวมทั้งนียะและมารยาทด้วย เพราะคนนียะดี มารยาทดี ก็เป็นทานอย่างหนึ่ง ขาดทั้ง ปิยวาจา ขาดทั้ง อตถจริยา คือ ความพร้อมที่จะยื่นมือไปช่วยคนอื่น ถ้ามีพร้อมทั้ง 3 ประการนี้ ทุกอย่างจะดีขึ้นแน่นอน

ประการที่ 4 ขาดความปลอดภัย

คนส่วนมากเมื่ออยู่ด้วยกันนานๆ เข้า บางทีขาดความปลอดภัย อะไรทำให้คนขาดความปลอดภัย สิ่งที่ทำให้ขาดความปลอดภัยในหมู่คณะได้มากที่สุด คือ **การทำตัวไม่เหมาะสม** พระลัมมาสัมพุทธเจ้าใช้คำว่า **สมานัตตา** ถ้าทุกคนทำตนเองเหมาะสมกับหน้าที่ กับตำแหน่ง และกับการงานของตนเองแล้ว ความปลอดภัยจะเกิดขึ้น

ผู้บังคับบัญชาทำตัวไม่สมกับเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาเกียจคร้าน บางครั้งได้รับงานมาก็หลบๆ เลี่ยงๆ บางครั้งก็ก้าวล่วงถึงงานของหัวหน้า นั่นก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยมาก

พ่อบ้านทำตัวไม่เหมาะสมกับเป็นพ่อบ้าน แม่บ้านทำตัวไม่เหมาะสมกับเป็นแม่บ้าน เป็นคุณนายวางตัวเป็นคนใช้ เป็นคนใช้วางตัวเป็นคุณนาย เมื่อวางตัวไม่เหมาะสมเข้า โบราณท่านใช้คำว่า **หัวมันจะกาย ท้ายมันจะเกย** ความเกรงใจกันก็หมดไป ความก้าวร้าวก็เกิดขึ้น แล้วความหมั่นไส้ก็ตามมา ความอิจฉาจะเพิ่ม เพราะฉะนั้นหน้าที่ของใครก็ให้รับผิดชอบให้ดี ถ้าหน้าที่ใครแล้วรับผิดชอบไม่ดีความเสียหายจะตามมา

ให้ดูศัพท์คำว่าหน้าที่ พื้นที่ดินที่เราใช้ การจะเป็นพื้นที่ที่เกิดประโยชน์ พื้นดินนั้นควรจะติดถนน ไม่ใช่เป็นพื้นที่ตัน ถ้าพื้นที่นั้นไม่ติดถนนอย่างนี้เรียกว่าที่ไม่มีหน้า ออกไม่ได้ ที่จะต้องมีหน้า แล้วหน้าต้องสมกับตัวด้วย แต่ถ้าหน้ากับที่ ไม่สมกัน ก็เอาไปใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ เช่น หน้าแคบเกินไป หรือหน้ากว้างเกินไป แต่ที่ดินนิดเดียว ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้นหน้าที่ควรปรับให้พอเหมาะพอสมกัน

คนเราทุกคนมีหน้าที่ติดตัวกันมาโดยธรรมชาติ แล้วก็มีหน้าที่ถูกบังคับตามสายงาน ทันทิที่ตลอดออกมาจากครรภ์ของแม่ก็มีหน้าที่ติดตัวมาว่า จะต้องเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ไม่เป็นลูกเกเร ถ้ามีพ่ออยู่แล้วก็มีหน้าที่ติดมาว่า เราจะต้องเป็นน้องที่ดีด้วย เมื่อมาทำงานบริษัท ก็มีหน้าที่จะต้องเป็นพนักงานที่ดีด้วย และทันทีที่แต่งงานก็มีหน้าที่สามีภรรยาที่ดีด้วย ฉะนั้นต้องทำให้ดีไม่ให้บกพร่อง

ใครทำหน้าที่ของตนเองไม่สมบูรณ์ เช่น หน้าใหญ่เกินไป ก็ทำอะไรไม่สำเร็จ หรือหน้าเล็กไม่สมกับที่ คือภาระหน้าที่มีมาก แต่ทำเพียงส่วนเดียว ก็ทำให้งานเสีย ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสมแล้ว ความปลอดภัยจึงจะเกิดด้วยกันทุกระดับ ใครมีหน้าที่อะไรก็ศึกษางานที่ต้องรับผิดชอบของตนเองแล้วทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ดี อย่างเช่น พระภิกษุสงฆ์ท่านมีหน้าที่รับผิดชอบที่พระลัมมาสัมพุทธเจ้าได้มอบไว้ให้ 2 ประการ คือ

1. ให้ตั้งใจศึกษาและประพฤติตามพระธรรมวินัยที่พระองค์ตรัสไว้
 2. เมื่อปฏิบัติตัวได้ดีพอสมควรตามกำลังแล้ว ให้นำคำสั่งสอนของพระองค์ไปสอนให้คนอื่นได้รู้ตาม
- พระลัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางแนวทางให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินตามไว้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย... พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สัต์ว์ที่มีกิเลส น้อยบางเบา มีอยู่ แต่เพราะไม่ได้ฟังธรรมจักเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ภิกษุทั้งหลาย แม้เราเองก็จักไปยังอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม”¹

แม้พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่อย่างนี้ ดังนั้นนักศึกษาทุกท่านซึ่งต้องทำงานกันอยู่ในขณะนี้ หน้าที่ก็ยัง มีประจำตัวกันมากมาย จึงขอให้นักศึกษาทุกท่านทำงานตามหน้าที่ของตนเองให้ดี แล้วสำรวจด้วยว่าหน้าที่ ของเรามีอะไรบ้าง ทำครบหรือยัง หากยังไม่ครบก็ให้รีบทำให้ครบ หน้าที่เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ทำครบ หรือยัง ถ้ามัวแต่ตัวเอง แล้วหน้าที่ของท่านที่เป็นพ่อแม่ ให้ดูแลๆ ให้ดี ทำสมบูรณ์แล้วหรือยัง ขอให้ ทุกคนทำ หน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ แล้วความปลอดถัยจะมี ทุกอย่างจะสมบูรณ์ สิ่งที่ทำให้คนทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ คือ “ลััจจะ”

ลััจจะ คือ ความจริงใจที่มีต่อหน้าที่การงาน และเพราะความรับผิดชอบไม่พอ จึงเกิดความไม่สมบูรณ์ ขึ้น ความหมายของคำว่า ลััจจะ คือ จริง ตรง แท้

1. **จริงต่อหน้าที่** เช่น สามีก็รับผิดชอบต่อหน้าที่สามี ไม่ปันใจให้หญิงอื่น เป็นตำรวจก็จริงใจ ต่อหน้าที่ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตามไปกับหน้าที่ของตนให้หมด
2. **จริงต่อการทำงาน** พ่อมีหน้าที่ก็มึงงานตามมาโดยอัตโนมัติ เป็นสามีก็มึงงานของสามี เป็นลูกก็มึงงาน ของลูก เป็นทหารก็มึงงานของทหาร ต้องป้องกันราชอาณาจักร คนที่จริงต่อการทำงาน ไม่ว่าจะ ทำหน้าที่อะไรให้ทุ่มทำงานในหน้าที่นั้นให้หมด

พระลัมมาลัมพุทเจ้าทรงกล่าวถึงเรื่องทำนองนี้ไว้ครั้งหนึ่งว่า

“ราชสีห์ เวลาตะปบช้างเอามากิน มันจะตะปบด้วยความ ระมัดระวัง ทำอย่างดีที่สุด แม้สัตว์เล็กลงมาหน่อย เช่น เลื้อ ก็ตะปบด้วยความระมัดระวังเหมือนกันแม้ที่สุดจะตะปบสัตว์ตัวเล็กๆ ไม่มีเขี้ยวเล็บ มากินสักตัว ก็ตะปบด้วยความระมัดระวังเท่าเทียม กัน”²

¹ เรื่องพันจากบ่วง, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 ข้อ 32 หน้า 72

² มโนรถปฐณี, อรรถกถาอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต, มก. เล่ม 36

เพราะฉะนั้น เราจึงควรทำดีที่สุดในทุกๆ เรื่อง ไม่ควรประมาทเมื่อปลายมือ อย่าเป็นคนสักแต่ว่าทำ ต้องทำให้ดีพร้อมหมด จนใครๆ ไม่อาจทำได้ดีกว่านี้อีกแล้ว นี่คือการจริงกับงาน

3. **จริงต่อเวลา** คือ ใช้เวลาที่ผ่านมาไปให้คุ้มค่า เรื่องไม่เป็นเรื่องไม่ควรทำควรทำแต่เรื่องที่ทำแล้วให้ประโยชน์จริงๆ
4. **จริงต่อบุคคล** คือ คบใครให้คบกันจริงๆ ไม่ควรคบกันเพียงมารยาท คนเรามักชอบบ่นว่า “ผมนะไม่มีเพื่อนจริงสักคน” ที่แท้ตัวเองไม่จริงกับคนอื่นก่อน
5. **จริงต่อความดี** คือ จริงใจต่อคุณธรรมความดี จะทำอะไรเพื่อช่วยเหลือเพื่อนก็ดีหรือทำตามหน้าที่ก็ดี ต้องมีคุณธรรมกำกับด้วย อย่าทำให้คนอื่นเดือดร้อน โดยเฉพาะอย่าทำให้คนดีฯ พอลอยเดือดร้อนไปด้วย

เพราะฉะนั้น เราควรสำรวจตัวเองดูว่า หน้าที่ของเราเองมีอะไรบ้างตั้งแต่เกิดมา แบ่งเป็นหน้าที่ทางโลก เช่น หน้าที่ต่อครอบครัว หน้าที่ต่อการทำงาน หน้าที่ต่อสังคม สำรวจดูว่าเราทำสมบูรณ์หรือยัง

หน้าที่ทางธรรม คือ ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ศึกษาธรรมะให้มากขึ้น เราทำแล้วหรือยัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะชาวพุทธ

ขอให้นักศึกษาดูปริศนาธรรมตอนนี้ก็เล็กน้อย เมื่อเวลาเราลืมหืมตาอยู่ เราเห็นคนทั้งโลก แต่เห็นไม่ค่อยชัดอยู่คนหนึ่ง คือตัวเอง เมื่อเห็นคนทั้งโลก แต่ไม่ค่อยเห็นตัวเองจึงวิจารณ์คนอื่นไม่ค่อยวิจารณ์ตัวเอง วิจารณ์ไปวิจารณ์มา ไม่ค่อยมีใครดี เห็นมีดีอยู่คนเดียว คือ **ตัวเอง** แต่แท้จริง **ตัวเองนั้นแหละ แย่ที่สุด**

แล้วทำอย่างไรจึงจะเห็นตนเอง มีอยู่ทางเดียว หลับตาเจริญสมาธิ เมื่อหลับตา เราจะไม่เห็นคนอื่น แล้วสวดมนต์ให้ใจสงบ ถ้านั่งสมาธิด้วยจะดีมาก พอใจสงบแล้วใจจะเป็นกลาง เมื่อใจเป็นกลางจะเริ่มเห็นตนเองในมโนภาพ ดีก็ยอมรับว่าดี ชั่วก็ยอมรับว่าชั่ว แล้วตอนนั้นเราจะรู้ว่า คนที่แย่ คนที่ร้ายจริงๆ คือ ตัวเราเอง

จุดนี้คือจุดเริ่มต้นแห่งการแก้ไขตนเอง ใครยังไม่ได้สวดมนต์ก่อนนอนเป็นประจำทุกคืน ให้เริ่มตั้งแต่บัดนี้ หากจะให้ดียิ่งขึ้นควรเรียกคนที่อยู่ในครอบครัวมา สวดมนต์พร้อมกัน เมื่อได้สำรวจตัวเองเป็นประจำๆ อย่างนี้ แล้วก็ปรับปรุงตัวเองให้ดี ทั้งหน้าที่ทางโลก และหน้าที่ทางธรรม เมื่อนั้นความรับผิดชอบของเราจะสมบูรณ์ ความปลอดภัยในที่ทำงานจะเกิดขึ้นกับทุกคน แล้วปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไป

ถ้าเราย้อนดูตัวเองจะเห็นข้อผิดพลาดของตัวเองโดยทั่วไปการยอมรับความผิดพลาดของตนเองเป็นสิ่งที่ยาก แต่หากจะให้คนอื่นมาบอกก็เป็นสิ่งที่ยากเช่นกัน ดังนั้นถ้าเราต้องการทราบว่ามีข้อผิดพลาดอะไรบ้าง ให้เราย้อนกลับมาดูตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งดูใน 4 เรื่องที่กล่าวมาแล้วโดยตลอดนี้

ทั้ง 4 เรื่องนี้ เป็น “คุณเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น 4 อย่าง” ประกอบด้วย

1. ทาน รวมทั้งมารยาทด้วย
2. ปิยวาจา กลั่นกรองคำพูดของเราให้ดี
3. อุตถจริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์
4. สมนัตตตา ทำตัวให้สมกับหน้าที่ของตัว คือ รับภาระหน้าที่รับผิดชอบให้เป็น แล้วปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะหมดไปเอง เพราะเห็นตัวเองชัดแล้ว

แม้คนอื่นก็ไม่ต่างจากเรา มีความไม่สมบูรณ์เหมือนกัน แต่ถ้าบอกกันตรงๆ เขาจะรู้สึกเสียหน้า แล้วก็ตอกเรากลับมา ทำให้เกิดความบาดหมางใจกัน ดังนั้นนักศึกษาควรศึกษาเรื่องนี้ให้ดี แล้วนำไปสวดส่องดูตนเอง แก้ไขความผิดพลาดต่างๆ ที่มีอยู่แล้วทุกอย่างจะค่อยๆ สมบูรณ์ขึ้น ทุกคนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7.2 อปริหานิยธรรม 7

การที่จะทำงานใหญ่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น ต้องอาศัยกำลังคนจำนวนมาก ใช้กำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจร่วมกัน แต่เมื่อหมู่ชนใดรวมกันหมู่ใหญ่ ปัญหาต่างๆ ความขัดแย้งต่างๆ และความกระทบกระทั่งก็จะมากขึ้นไปตามส่วน เพราะแต่ละคนมีพื้นฐานการเจริญเติบโต การศึกษา สภาพแวดล้อมแตกต่างกัน ถ้าไม่มีหลักการอันแน่นอน และมีประสิทธิภาพควบคุมไว้ หมู่คนนั้นย่อมไม่อาจทำงานใหญ่ให้สัมฤทธิ์ผลได้

“อปริหานิยธรรม”¹ เป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นทั้งในบ้านเรือน ทั้งในหมู่คณะ แม้ในที่สุดทั้งในประเทศชาติของเรา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเสมอว่า “ธรรมะหมวดนี้ไม่ควรละ ถ้าละกันเมื่อใด เมื่อนั้นหมู่คณะจะเสื่อม”

7.2.1 ปฐมเหตุที่แสดงอปริหานิยธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงอปริหานิยธรรมครั้งแรกแก่กษัตริย์ลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชี เมื่อคราวประทับ ณ สารันทเจดีย์ ใกล้เมืองเวสาลี เหตุที่ทรงแสดงธรรมเรื่องนี้ ก็เพราะกษัตริย์ลิจฉวีเหล่านั้น มาทูลขอหลักในการปกครองประเทศแบบสภากษัตริย์

ประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาล แบ่งการปกครองออกเป็นแคว้นใหญ่น้อยมากมาย แต่ละแคว้นมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันออกไป เช่น แคว้นมคธของพระเจ้าพิมพิสารและแคว้นโกศล

¹ พระภิกษุภิกขุ (พ.ต.ท. ทอดทิม), ทำงานเป็นทีม อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยอปริหานิยธรรม, (กรุงเทพฯ : นิวไนด์, ม.ป.ป.), หน้า 1

ของพระเจ้าปเสนทิโกศล ปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือมีกษัตริย์พระองค์เดียวปกครอง มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารประเทศ บางแคว้นมีกษัตริย์เป็นประมุขพระองค์หนึ่งเหมือนกัน แต่กษัตริย์ไม่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครอง เวลาสั่งการต้องผ่านความเห็นชอบจากอำมาตย์ราชมนตรีก่อนทุกครั้ง

การปกครองของแคว้นวัชชีเป็นแบบสภากษัตริย์ คือมีกษัตริย์หลายพระองค์ปกครองแคว้นร่วมกัน โดยอาศัยการลงมติเป็นเอกฉันท์กษัตริย์เหล่านี้ได้รับคัดเลือกมาจากราชวงศ์ลิจฉวีชั้นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถมาก และมีศักดิ์ศรีเสมอกัน เพราะฉะนั้นความสามัคคีกลมเกลียวกัน ความคิดเห็นที่ตรงกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ด้วยเหตุนี้เองเมื่อกษัตริย์ลิจฉวีทราบว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จผ่านมาทางแคว้นวัชชีในคราวหนึ่งจึงพากันมาเฝ้ากราบทูลขอหลักการที่ทำให้การปกครองแบบสภากษัตริย์อำนวยความสะดวกให้แก่บ้านเมืองได้อย่างเต็มที่ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงอภิธานียธรรม 7 ประการขึ้น เพื่อให้กษัตริย์เหล่านั้นนำไปเป็นหลักในการปกครอง

7.2.2 สารสำคัญของอภิธานียธรรม 7

อภิธานียธรรม 7 ประการ ซึ่งทรงแสดงแก่กษัตริย์ลิจฉวีที่ใกล้เมืองเวสาลี กล่าวโดยย่อเฉพาะหัวข้อมีดังนี้

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
2. เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกและพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงกระทำ
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติและไม่ถอนสิ่งที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว รวมทั้งให้ถ้อยมั่นในหลักการที่วางไว้เดิม
4. ลักการระเคารพบุชาผู้ใหญ่ทั้งหลาย เห็นว่าถ้อยคำของท่านเป็นสิ่งควรรับฟัง
5. ไม่ข่มเหง อดคร่ำขื่นใจ บุตรภรรยาของผู้อื่น
6. เคารพสักการบูชาเจตีสถานต่างๆ ของบรรพบุรุษ ไม่ปล่อยให้เครื่องสักการะเสื่อมทรามไป
7. ถวายการอารักขาคุ่มครองป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลาย

7.2.3 อภิธานียธรรมกับการทำงานเป็นทีม

ในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเป็นทีม โอกาสที่จะกระทบกระทั่งกันมีมากซึ่งสาเหตุใหญ่ๆ มักจะมาจาก

1. การวางตัวของแต่ละบุคคลไม่ดีพอ เนื่องจากมีศีลไม่เสมอกันบ้าง กิริยามารยาทไม่เหมาะสมบ้าง

เพราะได้รับการอบรมมาต่างกัน บุคลิกเฉพาะตัวของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนแค่เห็นหน้าไม่ทันทำอะไร ก็ไม่ถูกชะตากันเสียแล้ว แต่ต้องมาทำงานร่วมกัน

2. การบริหารงาน การแบ่งสรรส่วนงาน และการมอบหมายความรับผิดชอบไม่เหมาะสม

3. การสมานไมตรีกันเองในหมู่คณะ และการติดต่อสัมพันธ์กับหมู่คณะอื่นยังไม่ดีพอ

สาเหตุใหญ่ๆ ทั้ง 3 ประการนี้ ถ้าเกิดกับทีมงานที่เป็นทีมใหญ่ และคนในทีมแต่ละคนล้วนแต่มีฝีมือเยี่ยมๆ หรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า “รอบจัด” แทนที่จะดีกลับไม่ได้งานเพราะไม่มีใครยอมลงให้กัน

7.2.4 ทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ

อุปนิสัยธรรมเป็นธรรมที่จำเป็นสำหรับหมู่คณะทุกระดับแม้ในครอบครัวเล็กๆ ถ้าขาดอุปนิสัย-ธรรมก็อาจจะเจอปัญหาถึงขั้นบ้านแตกสาแหรกขาดได้เหมือนกัน

บางครอบครัว ทั้งที่พ่อแม่อยู่ร่วมกันดีๆ แต่ลูกๆ กลับไม่ถูกกัน ไม่มีความสามัคคีกันเลย บางครอบครัวสามีไปปันใจให้หญิงอื่น หรือภรรยาอกใจ เมื่อสาวดูลึกๆ จะพบว่า สาเหตุที่แท้จริง คือ ครอบครัวบกพร่องในอุปนิสัยธรรมข้อใดข้อหนึ่งหรือบางที่ไม่มีเลยสักข้อ เช่น

1. **ไม่ได้อยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตา** คือขาดอุปนิสัยธรรมข้อ 1. และข้อ 2. เพราะหากครอบครัวใดทำอะไรไม่พร้อมเพรียงกัน มักจะเกิดการทะเลาะกันภายใน สมมุติว่าวันนี้แม่ทำกับข้าวอร่อยถูกปาก ทุกคนต่างก็กินข้าวได้มากจนข้าวไม่พอ ถ้าบ้านนี้กินข้าวพร้อมหน้ากัน ข้าวอาจจะขาดไปสักครึ่งชาม เมื่อเฉลี่ยแล้วก็ขาดไปเพียงคนละ 2-3 ช้อนเท่านั้น ไม่กระทบกระเทือนเท่าไร แต่ถ้าบ้านนี้กินข้าวไม่พร้อมกันปัญหาเกิดแน่นอน คนที่มากินทีหลังจะได้กินไม่เต็มอิ่มขาดไปครึ่งชามก็เกิดความน้อยใจขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ขยันทำงานในบ้านมากที่สุดเท่าใดความน้อยใจยิ่งมากขึ้นตามลำดับเท่านั้นแล้วถ้าบ้านใดมีลูกช่วงประจบแต่ขี้เกียจทำงานอยู่ด้วย คนพวกนี้จะมากอยเคล้าเคลียรเวลากิน ไม่ทันตั้งสำหรับคนพวกนี้จะหยิบเอาของดีๆ กินก่อนและกินจนจวนอ้วนพี แม่ก็รักเพราะช่างพูดเอาใจ

ลูกขยันๆ กว่าทำงานเสร็จก็เลยเวลากินข้าว ได้กินของเหลือๆ นิดเดียวทุกครั้ง แล้วบางที ยังต้องล้างจานทั้งหมดด้วย ถ้าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้หลายครั้งเข้าความน้อยใจก็ยิ่งพอกพูน คราวนี้พอมีอะไรนิดหน่อยไปกระทบเข้า เช่น ทำแก้วส่วนตัวของเขาแตกไปใบเดียวจะโกรธพลุ่งขึ้นมาทันที ทะเลาะทุบตีกันไปเลย พ่อแม่ที่ไม่เข้าใจต้นเหตุที่แท้จริงก็อาจไกลเกลี่ยประนีประนอมแก้กันที่ปลายเหตุ แต่ไม่หาย เพราะไม่พอใจกันอยู่ลึกๆ

ต้นเหตุที่แท้จริงคือ เรื่องกินไม่พร้อมกันนี้เอง เป็นความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นบาดตาบาดใจกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เพราะฉะนั้นถ้าบ้านไหนกินข้าวไม่พร้อมกัน บ้านนั้นกำลังจะแตก

ภรรยาสมัยนี้มักมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับสามีอยู่เรื่อยๆ โดยไม่ทราบสาเหตุ ก็ให้ลองพิจารณา

ตรงนี้ว่า เราเตรียมข้าวปลาอาหารให้เขาต้อยหรือเปล่า มีเรื่องอะไรเคยจับเข่าคุยกันบ้างไหม ถึงคราว นัดพบ ประชุมญาติฝ่ายเขา เราไปร่วมด้วยหรือเปล่า ถ้าเอาแต่ซื้อข้าวใส่ถุงพลาสติก ต่างคนต่างกินตาจ้องเป่งอยู่กับละครทีวี แล้วก็เห็นพระเอก นางเอกดีกว่าสามีเราภรรยาเรา ถึงวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ก็ปล่อยเขาไปเยี่ยมพ่อแม่ตามลำพังละก็ เตรียมสถานการณ์บ้านแตกได้แล้ว

ประโยชน์ของการกินอาหารพร้อมหน้ากันทุกวัน คือ มีอะไรจะได้พูดกันเสียไม่ต้องติดค้างอยู่ในใจ มีอะไรจะแนะนำสั่งสอนกันก็ใช้เวลาว่างช่วงนี้เหมาะสมที่สุดเพราะท้องอืดอารมณ์ดียิ่งกว่านั้นยังเป็นโอกาสให้ลูกๆ ได้ถ่ายทอดนิสัยที่ดีไปจากพ่อแม่โดยการเลียนแบบกิจกรรมารยาทในการกินอยู่ไปโดยอัตโนมัติ

ในสมัยโบราณเราถือกันว่าอย่างน้อยที่สุดใน 1 วัน พ่อแม่ลูกควรจะต้องมากินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากัน 1 มื้อ สำหรับมือเช้าอาจทำได้ยาก เพราะต่างคนต่างต้องรีบไปทำงาน หรือรีบไปเรียน ส่วนตอนกลางวันต่างก็กินกันที่โรงเรียนหรือในที่ทำงาน แต่สำหรับมือเย็นนั้นขอให้เป็นเวลานัดพร้อมหน้าพร้อมตากันให้ได้ เพราะถ้าพลาดจากเวลาอาหารเย็นแล้ว ต่างคนต่างก็มีเรื่องส่วนตัวจะต้องทำ บางคน จะทำการบ้าน บางคนจะดูทีวี ถ้าไม่มีเวลาอบรมพบปะทำความเข้าใจกัน ดีไม่ดีจะทะเลาะกันหน้าทีวี เพราะชอบไม่เหมือนกัน

บางบ้านแก้ปัญหาโดยซื้อทีวีแจกกันให้ดูให้ครบคนละเครื่อง ตกกลางวันหนึ่งๆ เลยไม่ต้องได้คุยกัน ต่างคนต่างไป ไม่มีความอบอุ่น บางคนบ่นว่า ลูกของตนดื้อมาก ทั้งที่พ่อแม่ก็ไม่ดื้อ ความจริงต้องการให้ทุกคนทราบว่าลูกไม่ได้ฝ่าเหล่านั้ แต่ตัวพ่อแม่เน้นดื้อเจียบทั้งที่รู้ว่าต้องทำตัวอย่างดีๆ ให้ลูกดูก็ดื้อไม่ทำ ลูกก็เลยทำดื้อๆ ตามพ่อตามแม่

สำหรับชีวิตครอบครัวในปัจจุบันที่ต้องเร่งรีบปฏิบัติภารกิจต่างๆ ก็อาจดัดแปลงให้มีการประชุมกันเนื่องนิยได้ตามความเหมาะสม คือ ไม่จำเป็นต้องตั้งโต๊ะประชุมให้เป็นเรื่องเป็นราวนัก แต่อาจจัดให้พ่อแม่ลูกได้สวดมนต์พร้อมๆ กันก่อนนอน หรือในเวลาเช้าครอบครัวใดมีรถยนต์ใช้ ก็ควรจะนั่งรถยนต์ออกจากบ้านไปพร้อมกัน จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในรถได้ อย่างมองข้ามสิ่งเล็กน้อยเหล่านี้ไป

2. พฤติกรรมของคนในครอบครัวไม่ควรเล่นคางว คือ มีความบกพร่องใน อปรีหานิยธรรมข้อ 3 ที่กล่าวว่า ไม่บัญญัติสิ่งที่ทำนไ้ได้บัญญัติและไม่ถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วให้ประพฤตอยู่ในธรรมะที่บรรพบุรุษได้บัญญัติไว้แล้ว พูดง่ายๆ ก็คือ พ่อแม่ซึ่งเป็นผู้นำของครอบครัวไม่ควรทำตัวเป็นคนผีเข้าผีออก คือทำอะไรตามอารมณ์ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ โดยไม่มีเหตุผล

เรื่องนี้สำคัญมาก เพราะครอบครัวที่อบรมลูกด้วยเหตุด้วยผล จะทำให้เด็กเป็นคนดีมีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบมาตั้งแต่เล็กๆ เมื่อลูกทำผิดก็ต้องว่ากล่าวสั่งสอน ลงโทษให้สมควรแก่ความผิดนั้นๆ ไม่ใช่วันนี้อารมณ์ดี ลูกทำผิดหนักหนาอย่างไรก็ไม่ว่า แต่เมื่อถึงคราวอารมณ์ไม่ดี ทั้งที่ ความผิดน้อยกว่าเมื่อวันก่อนกลับตีเสียหลังลาย

อย่างนี้ทำให้เด็กเริ่มรู้ว่าพ่อแม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ จึงใช้วิธีอดอ้อนประจบ ประแจง ทำผิดเท่าใดก็ไม่เป็นไร กฎระเบียบในบ้านไม่มี ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นแทนที่จะได้ลูกแก้วคงหมดหวัง ตรงกันข้าม ถ้าเด็กทำดีก็ต้องชม เขาจะได้ภูมิใจ เข้าใจว่าการทำดีได้ผลดีอย่างนี้จะได้เลือกกระหว่างความดีกับความชั่วได้ถูกต้อง

มีเรื่องเล่าถึงความเฉลียวฉลาดเป็นเหตุเป็นผลของเด็กสมัยนี้ คือ ชายคนหนึ่งมีหลานเล็กๆ อยู่ชั้นอนุบาล วันหนึ่งได้รับคำร้องเรียนจากหลานว่า

“คุณอา เอว้าไม่ยุติธรรมนะ เอทำถ้วยแตกคนเดียว แต่ทำไมแม่ตีครึ่งหนึ่งแล้วคุณพ่อก็ยังมาตีอีกคนหนึ่ง แตกคนเดียวตั้ง 2 ครั้ง ไม่ยุติธรรมเลย”

นี่เป็นข้อเตือนใจว่า ทำอะไรให้คงเส้นคงวา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอบรมเลี้ยงดูลูกจะทำตัวเป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ได้

3. ไม่สักการะเคารพนับถือบูชาผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องในปรีชาญาณธรรมข้อที่ 4 ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กเล็กๆ โดยเฉพาะพ่อแม่ ควรเอาใจใส่เรื่องนี้ให้มากเพราะเด็กจะดูพฤติกรรมของเราเป็นตัวอย่าง การที่จะอบรมลูกให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีความกตัญญูนั้น เราต้องวางตัวกับพ่อแม่ของเราให้ถูกต้อง ดีงามเป็นตัวอย่างก่อน แล้วลูกๆ ก็จะปฏิบัติตามอย่างเอง

วิธีง่ายๆ ก็คือ หมั่นพาลูกไปกราบคุณปู่คุณย่า คุณตาคุณยาย หรือแม่กระทั่งลุง ป้า น้า อา ที่เป็นผู้ใหญ่และมีคุณธรรมบ่อยๆ เวลาไปก็ไม่ไปมือเปล่า มีของฝากที่เราเรียกว่า เครื่องสักการะ เช่น ผลไม้ อาหารหวานคาว ติดมือไปด้วย ทำให้ลูกๆ ดูอย่างนี้ เขาจะเรียนรู้วิธีปฏิบัติตัวกับพ่อแม่ รวมไปถึงญาติผู้ใหญ่ของเขาในอนาคตเอง ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีแก่ตัวของเขาแล้ว พ่อแม่ก็จะสบาย

อย่างไรก็ตามเด็กไทยของเราก็มียุคเรื่องการเคารพสักการะนับถือบูชาผู้ใหญ่มากกว่าเด็กทางตะวันตกมากมายนัก มีเด็กไทยคนหนึ่ง อายุราว 15 ปี อยู่อเมริกามาตั้งแต่เกิด พ่อกับแม่กำลังจะพากลับมาเมืองไทยในเร็วๆ นี้ เพราะชินให้อยู่ต่อไปจะติดนิสัยฝรั่งมาทำให้พ่อแม่ลำบากตอนแก่

พ่อแม่คุณนั้นแล้วว่า วันหนึ่งครูได้ตั้งปัญหาถามเด็กนักเรียนในชั้นของลูกว่า

“ถ้าพ่อแม่ของเราแก่ เราจะทำอย่างไรกับพ่อแม่ดี”

เด็กอเมริกันทุกคนตอบเหมือนกันหมดว่า

“จะส่งพ่อแม่ไปอยู่ที่บ้านพักคนชรา”

มีแต่เด็กไทยลูกของเขาคนเดียวเท่านั้นที่เขียนตอบไปว่า

“จะเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ในยามแก่เฒ่า”

กลายเป็นคำตอบที่แปลกประหลาดไป

ครูจึงเรียกไปหน้าชั้น ถามว่ามีเหตุผลอะไรจึงคิดจะเลี้ยงพ่อแม่ ทั้งที่ทุกคนมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า จะส่งไปอยู่บ้านคนชรา ลูกของเขาได้อธิบายบุญคุณของพ่อของแม่เป็นเหตุผลที่ดีมาก ทำให้ครูคนนั้นซึมเลย เพราะตัวครูเองได้ส่งพ่อแม่ไปอยู่บ้านพักคนชราเรียบร้อยแล้ว ในต่างประเทศฝรั่งเขาไม่ว่าจะเป็นชาติใด เหมือนกันหมดคือไม่ค่อยจะเลี้ยงพ่อแม่กัน

4. กรณีมากู้หลายเมีย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวใดก็ตาม ถ้าผู้นำครอบครัวเป็นคนเจ้าชู้ มีภรรยาเล็กภรณาน้อย หรือไปยุ่งกับคนใช้ในบ้าน ครอบครัวนั้นจะไม่มีความสุข ขาดความอบอุ่นและ อาจแตกแยกกันที่สุดในที่สุด ความหลงมัวเมาในเรื่องเพศจนขาดความยับยั้งชั่งใจ นำความทุกข์หมั่นหันตมาสู่ ครอบครัว ลูกๆ ย่อมอับอายและพาลไม่เคารพนับถือพ่อแม่ที่เจ้าชู้ทำตัวเหลวแหลกเช่นนี้ ลูกบางคนถึง ขนาดไม่ยอมเรียกพ่อว่าพ่อ ไม่เรียกแม่ว่าแม่ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสะเทือนใจสำหรับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ลูกอย่างที่สุดแล้ว เพราะฉะนั้นอย่าประมาทว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องนี้ทำให้บ้านแตก มามากต่อมากแล้ว

5. ไม่เคารพและไม่สักการะสิ่งที่บรรพบุรุษเคยนับถือ บรรพบุรุษของคนไทยเรา เคารพนับถือ พระรัตนตรัยมาแต่โบราณ นับเป็นสิ่งประเสริฐ เราจึงควรตั้งใจบูชา พระรัตนตรัยและปฏิบัติธรรมตามท่าน เพื่อจะได้เข้าถึงพระรัตนตรัย มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง สามารถปราบกิเลสให้เบาบางจนกระทั่งหมดสิ้นไป ได้เข้าพระนิพพานตามอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คนรุ่นใหม่ได้พบความเจริญทางวัตถุ หลงคิดว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก้าวหน้ากว่าความรู้ใน พระพุทธศาสนา สิ่งใดที่วิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์ไม่ได้ เพราะผู้พิสูจน์ยังอาศัยเครื่องมือทางวัตถุไปพิสูจน์จิตใจ พิสูจน์ไม่ถูกผ่าถูกตัว ก็เหมาว่าไม่จริงและกล่าวหาบรรพบุรุษผู้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาว่ามั่วยาบ หาบาป ใส่ตัวด้วยปากแท้ๆ จริงๆ แล้วสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ตื่นเต็นว่าเพิ่งค้นพบนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรง ค้นพบมาก่อนแล้ว เช่น เรื่องเกี่ยวกับจักรวาล มีบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกแจ้งชัด แต่น่าเสียดาย ที่ศาสตราจารย์ผู้มีความรู้ทั้งหลายศึกษาพระไตรปิฎกในลักษณะ เป็นวรรณคดีที่ยอดเยียมที่สุดในโลก

เมื่อมีกรณีถูกดูหมิ่นสิ่งที่บรรพบุรุษเคารพนับถือเสียแล้ว สายใยแห่งความเป็นญาติก็ขาดสะบั้นลง อย่างนี้สกุลไม่ดำน พันธุ์ไม่กลายแล้วจะเป็นอะไร

6. ไม่ให้ความเคารพ ไม่ปฏิบัติบำรุงพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์คือผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา การดักบาตรถวายทานแก่ท่านเป็นการให้เรี่ยวแรงสำหรับปฏิบัติธรรม คั่นคว้าความรู้ในพระพุทธศาสนา แล้วนำมาถ่ายทอดสั่งสอนให้ผู้อยู่ครองเรือนมีหลักปฏิบัติสำหรับการดำรงชีวิตที่มีความสุข สงบเย็น

ประเทศไทยสงบร่มเย็นมาด้วยบารมีธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บัดนี้พระองค์ เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ทายาททางธรรมของท่านยังมีอยู่แต่เดิมมีถึง 4 บริษัท คือ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา บัดนี้ล้มละลายไปบริษัทหนึ่งแล้ว คือ ภิกษุณี เพราะไม่ได้ปฏิบัติบำรุงรักษาท่าน

ไว้อย่างดี บริษัทที่เหลือทั้งหลายนี้ที่มันคงกว่าเพื่อน คือ ภิภษุ ถ้าเรามัวจ้องจับผิด ลงโทษไม่ให้กำลังใจ กำลังใจท่าน ท่านก็อยู่ไม่ได้ แล้วเราก็จะไม่มีที่พึ่งทั้งโลกนี้และโลกหน้า

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 7 วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 7 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 7

